

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 39 Volume: 8 Issue: 39

Ağustos 2015 August 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ÖTEKİNİ TANI(MLA)MA(MA) BAĞLAMINDA ORMANDAKİ YARATIK
THE BEAST IN THE JUNGLE IN THE CONTEXT OF (UN)RECOGNIZING THE OTHER

Ece SAATÇIOĞLU*

Öz

Narsisistik kişilik bozukluğu çeken edebi karakterlerin en iyi örneklerinden birisi, Henry James'in *Ormandaki Yaratık*'ı olan John Marcher'dır. James'in yapıtı, narsisistik kişilik bozukluğu olarak tanımlanan bir psikolojik durumun veya rahatsızlığın, bireyin hayatını nasıl etkileyebileceğini ve zedeleyebileceğini, kişinin sevmeye, sevilme, âşık olma ve dolayısıyla hayatı yaşama şanslarını nasıl kaybedebileceğini ve kendi kendine yarattığı canavarın boyunduruğu altına girerek kelimenin hem gerçek hem de mecazi anlamıyla nasıl iktidarsızlaşmış olduğunu çok acı bir şekilde fark etmesini ve tüm bu kayıpların bedellerinin ne kadar ağır ödeneceğini betimleyen bir kısa roman olarak okunabilir. Bu çalışma, kısa romanın başkarakterlerinden John Marcher'in kimlik yapılanmasının ve narsisistik kişilik bozukluğunun nasıl betimlendiğini ve bunun ötekilerle, özellikle de diğer başkarakter May Bertram ile olan ilişkilerini nasıl engellediğini incelemektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın ilk iki bölümü, kimlik yapılanması, tanınma siyaseti ve narsisistik kişilik bozukluğu üzerine kuramsal taramayı içerirken, sonraki bölüm ise, kısa romanın olay örgüsünü takip ederek, John Marcher'in durumunun bahsedilen kuramsal bilgiler doğrultusunda incelenmesini içerir.

Anahtar Kelimeler: Henry James, Ormandaki Yaratık, Kimlik Yapılanması, Tanınma Siyaseti, Narsisistik Kişilik Bozukluğu.

Abstract

Among the best examples of fictional characters suffering from narcissistic personality disorder is Henry James's John Marcher, who is *The Beast in the Jungle*. James's narrative can be read as a novella which depicts how the psychological condition or mental illness called the narcissistic personality disorder can affect the life of an individual and cripple him through disabling from falling in love, loving and being loved in return, losing chances of living life with all its joys since the individual, if lucky enough, painfully realizes how he is haunted by the imagined beast which gradually makes him lose his potency both metaphorically and literally—all demonstrating how impossible it would be to compensate for the losses. This article explores how the identity construction and narcissistic personality disorder of John Marcher, the main character of the novella, are depicted and reflected through his encounters and conflicts with the others, specifically with May Bertram, the other main character. As such, the first two parts of the study is devoted to providing a theoretical background on identity construction, politics of recognition, and narcissistic personality disorder, whereas the latter part is devoted to scrutinizing John Marcher's situation according to the theoretical framework, and following the plot structure.

Keywords: Henry James, The Beast in the Jungle, Identity Construction, Politics of Recognition, Narcissistic Personality Disorder.

"İnsan kendini yalnızca insanda tanır."
Goethe

Giriş

Henry James'in üçüncü tekil şahıs bakış açısı anlatımıyla yazmış olduğu, ana karakter John Marcher'in kendi benliğini aramasını betimleyen *Ormandaki Yaratık* (*The Beast in the Jungle*) başlıklı, otobiyografik izler taşıdığı söylenen¹ kısa romanı 1903 yılında yayınlanmıştır. "[İ]nsanlık komedisini çok yönlülüğüyle görmeyi amaç edin[en]" (Edel, 1963: 26) Psikolojik Gerçekçi James'in edebi eserlerinde, yarattığı bireylerin yazgılarından çok karakterleri ve ruh halleri ile ilgilendiği² ve diğer eserlerinde olduğu gibi bunda da "olay örgüsünü tamamen kişilerin düşünce ve duygularındaki aksiyonun belirtilmesi için kullandığı görülür" (Aytür, 1974: 34). Bu bağlamda, James'in eserleri, özellikle bireylerin ruh halleri ve

* Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü, ece_s[at]hotmail.com.

¹ "Henry James otobiyografi yönteminden hoşlanmadığını söylediği halde" (Aytür, 1974, 49) eserlerindeki otobiyografik özellikleri irdeleyen, hatta özellikle *Ormandaki Yaratık*'taki John Marcher ile Henry James'in benmerkezci olma, kadınlardan kaçma, Oedipal saplantılara ve psikosomatik bozukluklara sahip olma gibi açılardan benzerliklerini tartışan akademik çalışmalar vardır; birkaç örnek için bkz: Maxwell Geismar (1963). "Henry James: *The Beast in the Jungle*," *Nineteenth-Century Fiction*, 18, pp. 35-42; Jessie Ryon Lucke (1953). "The Inception of *The Beast in the Jungle*," *New England Quarterly*, 26, pp. 108-14; Milton A. Mays (1968). "Henry James, or, The Beast in the Palace of Art," *American Literature*, 39 (4), pp. 467-487; Ellen Tremper (1976). "Henry James's Altering Ego: An Examination of His Psychological Double in Three Tales," *Texas Quarterly*, 19, pp. 59-75.

² Aytür, bir başka Amerikan yazarı olan William Dean Howells'in Henry James hakkındaki bir yazısında belirttiği bu özelliği aktarmıştır. "James'in romanlarındaki olay örgüsünü 'The Art of Fiction'ın ışığında inceleyecek olursak, yazarın kişilerin duygu ve düşüncelerinde meydana gelen değişikliği böyle yepyeni bir olay örgüsü kavramı içinde özenle planlayarak okuyucuya sunduğunu görürüz" (Aytür, 1974: 35).

bireyler arası ilişkilerin irdelenmesi için verimli metinlerdir. Pek çok eleştirmen³, *Ormandaki Yaratık*'ın ana konusunun, "bir erkeğin bencilliği yüzünden olası bir tutkuyu kaçırmış olduğunu çok geç fark etmesi" olan, tipik bir Henry James konusu olduğunda hemfikirlerdir (Stone, et al, 1976: 178). Eserin başkışileri John Marcher ile May Bertram'dır fakat eser John'un ruh hali ve algıları üzerine odaklanır. John Marcher çok özel, nadir ve ürkütücü bir yazgı için seçilmiş olduğu inancıyla ve korunma dürtüsüyle, kendisini çevresindeki kadınlardan, özellikle de aslında ilgi duyduğu May'den, hem fiziksel hem de duygusal açıdan uzaklaştırır. Ancak eserin sonunda, bu özgün ve tuhaf yazgıyı çoktan yaşamış olduğunu acıklı ve haline acınacak bir şekilde fark eder. Kısa roman boyunca süren bu olağanüstü, şüpheli ve evhamlı yazgının ne olduğunun anlaşılma ve gerçekleşme beklentisi okuyucuların ilgisini dinamik tutar. Eser boyunca John Marcher'ın kimlik yapılanmasındaki sorun, ötekilerle ol(amay)an ilişkileri ve adeta efendi-köle ilişkisinde kölesi olmuş gibi kabullendiği beklentisi üzerinden gözlemlenir.

Edebiyatta narsisistik kişilik bozukluğu çeken karakterlerin en iyi örneklerinden birisi, Henry James'in *Ormandaki Yaratık*'ı yani John Marcher'dır. James'in bu yapıtı, narsisistik kişilik bozukluğu olarak tanımlanan bir psikolojik durumun veya rahatsızlığın, bireyin hayatını nasıl etkileyebileceğini ve zedeleyebileceğini, kişinin sevme, sevilme, âşık olma ve dolayısıyla hayatı yaşama şanslarını nasıl kaybedebileceğini ve kendi kendine yarattığı canavarın boyunduruğu altına girerek nasıl iktidarsızlaşmış olduğunu çok acı bir şekilde fark etmesini ve tüm bu kayıpların bedellerinin ne kadar ağır ödeneceğini betimleyen bir kısa roman olarak okunabilir. Bu çalışma, kısa romanın başkarakterlerinden John Marcher'ın kimlik yapılanmasının ve narsisistik kişilik bozukluğunun nasıl betimlendiğini ve bunun ötekilerle, özellikle de diğer başkarakter May Bertram ile olan ilişkilerini nasıl engellediğini incelemektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın ilk iki bölümü, kimlik yapılanması, tanınma siyaseti ve narsisistik kişilik bozukluğu üzerine kuramsal taramayı içerirken, sonraki bölüm ise, kısa romanın olay örgüsüne paralel giderek, John Marcher'ın durumunun bahsedilen kuramsal bilgiler doğrultusunda incelenmesini içerir.

Kimlik Yapılanması ve Tanı(n)ma Siyaseti

Kimlik, bireyin kendisini bu dünyayla birlikte nasıl ilişkilendirdiğini sorgulaması sonucunda vardığı cevaplar bütünüdür ve "bir bireyin kim olduğunu, canlı bir varlık olarak onu tanımlayan belli başlı özelliklerini" belirtir (Taylor, 1992: 75)⁴. Kimlik, "bir bireyin mevcut dünyaya olan yaklaşımını ve bu dünyada bulunduğu konumu belirleyen inanış ve bağlılıklarını ifade etmektedir" (Parekh, 2014: 53). Kimlik özellikle, deneyimle ve sosyal ilişkilerle bağlantılıdır çünkü başlıca kültürel, sosyal, cinsel, dilsel, dinsel ve uzamsal bağlarla ilgilidir ve kişinin gerek tercihlerini, gerekse eylemlerini yönlendirir. Dolayısıyla, kimlik, bireyin "inançlarında, değerlerinde, seçimlerinde, bakış açısında, fikirlerinde, arzularında, hırslarında, tepkilerinde, hatta duygularında; kısacası yaşamını nasıl sürdürdüğünde ifadesini bulur ve yansıtılır" (Tok, 2003: 122).

Bireyin kendisini gerçekleştirebilmesinde, öteki ile ilişkisi esastır. "Kişinin benliğine ilişkin bilgisi - keşif olduğu sanılsa da her daim bir inşadır- başkaları tarafından belli bir biçimde bilinme taleplerinden asla tamamıyla ayrılamaz" (Calhoun, 2014: 135). Charles Taylor, öne sürdüğü "tanınma politikası" kavramıyla, her bir kimliğin bir başka kimlik tarafından tanınmasının temel bir ihtiyaç olduğunu belirtir. "Kimlik ile tanınma arasındaki yakın bağlantıyı anlamak için insanlık durumunun, modern felsefenin ana akımda ağır basan monolojik eğilimin neredeyse görülemez duruma getirdiği can alıcı bir özelliğini göz önünde tutmak gerekir" (Taylor, 2005: 42). Bu bağlamda, tanınma ihtiyacı, bireysel kimlikten öte toplumsal kimlik ile ilintilidir çünkü toplumsal kimlik "bireyin kendini tanımlamasına ve kendisini bunun ayrılmaz bir parçası olarak görmesine vesile olan ilişkilere tekabül eder" (Parekh, 2014: 53). Kimlik, bir grup olma ya da gruba ait olma ile alakalı olduğundan, ben ile ötekilerin kimi zaman karşılıklı etkileşimlerine, Bakhtinci bir söylemle "diyalojik" ilişkilerine, kimi zaman da zıtlıklarını içeren etkileşimlerine dayalı ilişkilerine bağlantılıdır. Bakhtin'in de vurguladığı gibi, birey diyalojik ilişkileri yoluyla kendisini tanıyabilir ve açıklayabilir. Diyalojik bir ilişki geliştirebilmek için, birey, kendisi için anlam ve önem taşıyan başkalarıyla, George Herbet Mead'ın deyimiyle 'anamlı ötekiler' ile girdiği etkileşime girer (Taylor, 2011: 34).

Birey, "diğerlerinden farklılaştığı ölçüde oluşur ve gelişir" (Kılıçbay, 2003: 156). Sadece bedensel bir farklılık barındırmayan ben-öteki ilişkisi, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, deneyim, dil, din, kültür, ideoloji, kişisel ve toplumsal tarihçe gibi her birinin pek çok dinamiği olan farklılıkları da içerir. Öteki, dolayısıyla, ben kimliğinin tanımlanmasında ve yapılanmasında çok önemlidir çünkü birey kendisini ancak öteki ile birleştiği ya da ayrıştığı noktalardan yola çıkarak tanımlayabilir; bir başka deyişle, bireyin kendisini "'ben'

³ *Ormandaki Yaratık* hakkındaki makalelerin çoğunluğu May ile John arasındaki, John'un bencilliği yüzünden gelişemeyen ve gerek May'in gerekse okurların beklentilerini karşılamayan ilişki üzerinden karakterlerin tutumlarını irdelemeye yöneliktir. John'un bencilliğine vurgu yapan çalışmalardan başka, esere, cinsel yönelim, Oedipal kompleks, iletişim becerileri gibi bakış açılarından yaklaşan çalışmalar da vardır.

⁴ Bu alıntıda olduğu gibi, kaynakçada İngilizce olarak belirtilen çalışmalardan yapılan bütün alıntılar, çevirmeni belirtilmedi ise, bu makale yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

halinde kategorileştirebilmesi, kavramsallaştırabilmesi için bir kıstasa ihtiyacı vardır” (Kılıçbay, 2000: 77). “Yani ‘ben’ inşa edilirken, ‘Neyim?’ değil, ‘Ne değilim?’ diye sorulmakta ve bu nedenle ‘ötekiler’in inşa edilmesi, ‘ben’ açısından *sine qua non*⁵ bir koşuldur” (Kılıçbay, 2000: 78).

Öteki kavramı, anlam olarak hem bir zıtlık içerir hem de kişi ve öteki arasındaki birlikteliği yansıtmaya açısından etkileşimsel bir ilişkiyi barındırır. Öteki tanımlaması kimlikten yola çıkarak yapılr ve benzer bir yaklaşımla, kimlik de ötekiden yola çıkarak tanımlanır. “Birey diğerleriyle ilişki halindeyken birbirini tanıma, diğerinden kendini çekme, onları itme; ama aynı zamanda onlarla kaynaşma çelişkileriyle dolu bir yumak oluşturmaktadır” (Öktem, 2000: 27). Öteki ile olan her ilişki sayesinde, yani oluşumsal ötekileşme sürecinde, kimlik tanımları oluşur veya kimliğe dair mevcut fikirler pekişir, şekillenir ya da yeniden üretilir; dolayısıyla, ne olduğumuz ve ne olmadığımız ancak öteki sayesinde belirlenebilir. “Kimliğin pekişmesi süreci, ‘öteki’nin kimliğinin pekiştirilmesi süreciyle de el ele gider” ve bu anlamda, herkesin kimliği hem kendisini hem de ötekini oluşturur ve tanımlar (Talu, 2000: 8).

Bireyin kendi kendini yapılandırması; en önemlileri karakter oluşumu, kim ya da nasıl birisi olduğuna karar verme süreci, sosyalleşme süreci ve kültürel donanım olan, pek çok ölçütte tanımlanır. Kişinin kendini yapılandırmaya ve bulmaya çalışması, önyargıya dayalı fikirlerin, sınırlı ideolojik ve dini inanışların ve ayrıca geleneksel sosyal değerlerin aşılmasıyla, yani ötekiyle olan “diyalojik” ilişkileriyle mümkündür. Kimlik, birimsel bir bütünlük değildir; ama birbirlerinden farklı işleyen ya da kaygılar taşıyan pek çok farklı merkez arasında yer alan bir süreç ya da bir akıştır. Kimlik oluşumu, benin kendi bölgesini ve “milli” sınırlarını aşabildiğinde, etkileşime girdiğinde, katılımcı olduğunda ve farklılıklarla, yani ötekilerle birleştiğinde gerçekleşir. Birey, ancak bu koşullar altında özgürleşir ve kendisini ifade edebilir; kısaca, “insan ‘ben’ bilincini ancak ‘öteki’nin aynasında üretebili[r]” (Kılıçbay, 2000: 77). Bir başka deyişle, kimlik oluşum süreci, bireyin hem kendisini hem de çevresini anlamlandırmasıyla ve kendisini geleneksel ve alışlagelmiş “hapis”lerden çıkararak, özgürleştirme çabalarıyla yaptığı içsel ve dışsal yolculuklarını gerektirir. Bu doğrultuda bireyin aldığı en önemli risk, bilinmezliklerle, yani ötekilerle karşılaşması ve yüzleşmesidir. Aslında, bilginin ve tecrübenin kaynağına ulaşmasını sağlayan bu risk, olumlu ve yapıcıdır çünkü birey bilinmeyeni algıladığında, öncelikli olarak ayırıcı özellikleri fark eder ve akabinde bunları kabullenir. Dolayısıyla, bu bilgi, bireyin kendisini tanımasına neden olur. O halde, bireyin kendi dışındakilerin varlığını da kabul edebilmesi, yani aklının ve ruhunun sınırlarını aşması ve bencillikten arınması, kimlik oluşumunu sağlar.

Benin yapılanması, öteki ile olan sonsuz ilişki olasılıkları düşünüldüğünde, bitmeyecek bir serüven gibi algılanabilir. Bu sürekli yapılanma hali, bireyin ben-öteki etkileşimine nasıl yaklaştığına göre şekillenir. Aslında ben kavramı “benmerkezcilik” (egosantrizm) ile ilişkilendirilebilir ve bununla birlikte “solipsizm” denilen, “kendine aşırı bağımlı olmak, evrenin kendi etrafında döndüğünü sanmak, hakikati sadece ve sadece kendi algılamalarına göre biçimlendirmek çok yaygın bir tutumdur” (Öktem, 2000: 27). Bu durum, kimliğin yapılanma sürecinde ciddi bir sorun olarak yorumlanmakta ve bireyin narsisistik özelliklerinin ağır bastığını göstermektedir. “Öteki, ister istemez negatif bir *alter ego*⁶ olduğuna göre, ötekini inşa ederken zorunlu olarak ben’i de inşa etmek durumunda olan” ancak bu konumda kendisini çok önemli ve vazgeçilemez birisi olarak gören birey, narsisizmine yenik düşerek ötekilerle sağlam ilişkiler kuramaz; ötekileri sadece ve sadece kendi hakkındaki görüşleri nedeniyle umursar ve bu durum narsisistik kişilik bozukluğu olarak tanımlanır (Kılıçbay, 2000: 79).

Narsisistik Kişilik Bozukluğu: Aynada Sadece Kendisini Görmek

Yunan mitolojisinden alınmış bir kavram olan narsisizm⁷, yani özseverlik, Freud’un belirttiği gibi, öznenin kendi bedenine ve kişiliğine, oto-erotik bir bakışla kilitlenmesi ve libidonun⁸ doyumunu sadece kendisinde bulması olarak tanımlanır (Freud, 1998: 412). Freud’a göre, narsisizm, dışarıya, yani ötekilere kapalı olan ve kendisinden başka olan hiçbir şeyin bireyle etkileşime giremediği bir ortamı gösterir. Birey ile öteki ilişkisi yoktur çünkü birey ötekileri görmezden gelerek, tüm sınırları sadece kendi varlığı çevresine çizer.

⁵ “*Sine qua non*” yerine “olmazsa olmaz” demek mümkündür.

⁶ Kılıçbay makalesinde “*alter ego*” tanımı vermez ancak anımsatmak gerekirse bu kavram kısaca “diğer-ben” veya “bana benzeyen bir başkası” ya da “ikinci kişilik” olarak tanımlanabilir.

⁷ Narcissus’un hikâyesi için bkz: Edith Hamilton (1994). *Mitolojya*. Ülkü Tamer (Çev.). İstanbul: Varlık ve Pierre Grimal (2005) *Yunan Mitolojisi*. Nihan Özyıldırım (Çev.). Ankara: Dost.

⁸ Freud’a göre libido, “[e]gonun cinsel arzularının nesnelere yönelttiği enerji yükleri”dir (Freud, 1998: 410). Freud, narsisistik libidonun “zorunlu olarak ‘kendini-koruyucu içgüdü’ ile özdeşleştirilmesi gerektiğini” belirterek (Freud, 1998: 410), “narsisizmin bencilliğin libidinal bir tamamlayıcısı olduğuna” inanır ve iki kavram arasındaki farkı şöyle açıklar: “Bencillikten söz [edildiğinde] yalnızca bireyin *avantajı* göz önüne al[nır]; narsisizmden söz [edildiğinde] onun libidinal doyumunu da hesaba kat[nır]” (Freud, 1998: 413). Freud’a göre narsisizm duyguları olan kişilerde erotik ihtiyaçlar baskın değildir; sevgi ve aşk ilişkilerinde, sevilmeyi sevmeye tercih ederler.

1980'li yıllarda, Amerikan Psikiyatri Birliği, narsisistik kişilik bozukluğunun tanımını yaparak belirtilerini sıralar. Amerikan Psikiyatri Birliği narsisistik kişilik bozukluğunu; erişkinliğin erken dönemlerinden itibaren başlayan ve pek çok durumda kendini gösteren, düşünsel ya da davranışsal açılardan yaygın bir muhteşemlik ve üstünlük hissi, ilgi çekme ve beğenilme ihtiyacı, duygudaşlık (empati) kuramama ve dolayısıyla çevresine uyum gösterememe olarak tanımlar. Amerikan Psikiyatri Birliğinin hazırladığı *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*'na⁹ göre aşağıda belirtilen dokuz maddeyle sıralanmış özelliklerden en az beşini taşıyan kişinin narsisistik kişilik bozukluğundan muzdarip olduğu anlaşılmaktadır¹⁰:

1. Kişi, kendisinin başkalarından çok daha önemli olduğu duygusu içindedir. Kişi, gösterdiği başarıları, sahip olduğu becerileri olağanüstü olarak yorumlayıp, yeterli bir temeli olmamasına karşın çok değerli ve yüksek bir şahsiyet olarak tanınmayı ister.
2. Kişinin düşünceleri, hayalleri büyük bir güç, eşsiz bir deha, kusursuz bir güzellik ve mükemmel olan sonsuz bir sevgi hakkındadır.
3. Kişi çok özel, eşi benzeri olmayan birisi olduğundan, kendisini ancak kendisine benzeyen, kendisi gibi çok zeki ve üstün nitelikli kişilerin anlayabileceğini düşünerek sadece bu kişilerle ilişki kurmayı tercih eder.
4. Kişi, çevresinden çok fazla ve sürekli ilgi bekler.
5. Kişi, hak etme ve yetkilendirilme duygusundadır. Şahsına özel uygulamalar, muameleler görmeyi bekler, örneğin, kendisine diğer kişilerden farklı bir tedavi uygulanacağı beklentisi içindedir.
6. Kişi, diğer insanlarla olan karşılıklı ilişkilerinde kendi çıkarlarını düşünerek hareket eder ve kendi hedeflerine ulaşabilmek için başkalarından ve onların zaaflarından yararlanmak ister.
7. Kişi, kendisini diğer kişilerin yerine koymaya, onların hissettiklerini, düşündüklerini ya da ihtiyaçlarını anlamaya ve bunlara saygı duymaya isteksizdir.
8. Kişi, çoğu zaman diğer kişileri kıskanır ya da diğerlerinin kendisini kıskandığını düşünür.
9. Kişi, kendini beğenmiş, ukala ve küstahça düşünür ya da davranışlarda bulunur.

Narsisistik kişilik bozukluğundan muzdarip olan; "büyük dağları ben yarattım" edasıyla, kendini harika, yeterli, biricik, mükemmel, özel ve üstün görerek, ötekileri tanımak istemeyen, küçümseyen, dışlayarak ya da görmezden gelerek onlardan kurtulmayı ve böylece kendi kimliğini garanti altına alarak bireysel huzura kavuşmayı isteyen, ötekilerle yüzeysel ilişkiler kuran, toplulukların içine gerçekten dâhil olamayan ancak onlardan devamlı övgü duymayı ve kendisine hayran kalınarak tapılmayı bekleyen ve ötekilerin zamanlarına değer vermeyip, sınırlarını da umursamayan bu küstah, huzursuz ve kibirli birey, kendisini ötekilere açma amacıyla görüşmeye isteksiz olduğundan ve terapistlere de güvenmediğinden çok nadir tedavi olurlar. Araştırmalara göre¹¹, narsisistik kişilik bozukluğu sahibi hastanın tedavi süreci uzundur çünkü kişi, terapistlerin yardımsever olduğunu kabul etmeyerek, onların yalan söylemeye meyilli olduklarını ve terapi (tedavi) seansı sırasında bahsi geçen diğer insanların konuşmalarını ve davranışlarını yanlış yorumlayacaklarını düşünür. Ayrıca, "açlığını çektiği aşırı övgü ve mükemmel aynalanmayı sağlayacak bir terapist" (Masterson, 2006: 45) arayışında olur.

Narsisistik kişilik bozukluğu, "bölme, kaçınma, inkâr, eyleme vurma, yapışma, yansıtma ve yansıtılmalı özdeşim savunmalarına dayanır" ve dolayısıyla hem terapistleriyle hem de "kişisel ilişkilerinde oldukça kötüdür" (Masterson, 2008: 192). Bu kişinin aslında kendinden bile gizlemeye çalıştığı, kendi kendisinden kuşkulananma, kırılğan ve keyifsiz olma, kendini değersiz ve çökkün hissetme, canı sıkın olma, kendisine getirilen eleştirilere tahammül edememe gibi, bireyin özgüven, benlik saygı ve sevgisinden yoksun olması şeklinde özetlenebilecek özellikleri vardır. Narsisistik kişilik bozukluğu hastası, pasif eylemlerde bulunur, yani kendisini olası her türlü deneyime kapatır ve yaşayabileceği deneyimleri tek bir olaya indirger. Bu nedenle, bu bozukluk, "gelişimsel bir duraklamadır" (Masterson, 2006: 40). Büyük bir deneyim olacak olan bu tek olayı, çoğunlukla saplantılı bir hedef olarak seçer ama gerçekleşmesi için herhangi bir çaba göstermez. Gerçekleşmesi halinde bile, büyük bir mutsuzluk ve karamsarlık hissederek

⁹ Başta psikiyatristler, klinisyenler ve araştırmacılar tarafından kullanılan bu evrensel kitap 1950'li yıllardan beri güncellenerek, ruhsal bozuklukların tanımlamalarını ve tanı ölçütlerini sağlar. *The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 4. baskı (American Psychiatric Association, 1994: 661). Amerikan Psikiyatri Birliği (1994) *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*, Dördüncü Baskı (DSM-IV), (Çev. ed.: Prof. Dr. Ertuğrul Köroğlu), Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 1995. Kaynak şu adresten alınmıştır: <http://www.psychiatry.org/practice/dsm>

¹⁰ Bu sıralama için bkz: <http://www.psikoloji.web.tr/narsistikkisilik.htm>.

¹¹ Bir kısmı Türkçede de yayınlanmış olan bu araştırmalara birkaç örnek olarak bkz: Otto Kernberg (1999). *Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm*. Mustafa Atakay (Çev.), İstanbul: Metis (Ötekini Dinlemek); Heinz Kohut (1998). *Kendiliğin Çözülmesi: Narsisistik Kişilik Bozukluklarının Psikanalitik Tedavisine Sistemli Bir Yaklaşım*, Cem Atbaşoğlu, Banu Büyükkal, Cüneyt İncan (Çev.), İstanbul: Metis (Ötekini Dinlemek); James F. Masterson (Ed.) (2008). *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları: Klinik Bir Bütünleştirme*, Habibe Şentürk (Çev.), İstanbul: Litera ve James F. Masterson (2006). *Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları: Bir Bütüncül Gelişimsel Yaklaşım*, Berat Açıl (Çev.), İstanbul: Litera.

çünkü bu hedefi benliğinde o kadar büyütülmüştür ki gerçekleştiğini algılamakta güçlük çeker ve ona dair şüphelerini, endişelerini ve düşüncelerini benliğinde yaşatmaya devam eder. Gerçeklerden kaçan birisi olmasına rağmen, kendisine takıntılı bir şekilde ve sürekli gerçek duygularının ne olduğunu sorar; fakat bu noktada eylemlerinden çok düşünceleri önemlidir. Hissetmek istediği duygular uğruna harekete geçmekten çok, düşünsel tatminler peşindedir ve dolayısıyla da asla gerçekten tatmin olamaz. Aslında, kendisi için tek gerçeklik de kendisinin kurgulamış olduğu hayali bir deneyimdir; bu hayalin gerçekleşmesini bekleyerek yaşar, hatta bu hayalin gerçekleşmesi uğrunda kendisini pek çok şeyden mahrum bırakarak yaşamını baltalar; gerçekleştiğinde ise hayalini kurduğundan çok farklı bir deneyimle yüzleşir ve dolayısıyla beklentisinden çok farklı bir gerçeklikle karşılaşır. Bu durumda, saplantı haline getirdiği bu duygularına ya da düşüncelerine karşı kişisel eleştiri yapamamış olduğundan, geçmişine yönelik bir boşluk hissi duyar ve gerçeklik hissini sorgular çünkü ona göre hissedemediği şeyler gerçek değildir, hissettikleri ise hayal dünyasındadır.

Kendini Aşırı Seven John Marcher'ın Kimlik Yapılanması ve Narsisistik Kişilik Bozukluğu: Disiplinlerarası Bir Okuma

Henry James'in *Ormandaki Yaratık* başlıklı kısa romanının başkarakterleri John Marcher ve May Bertram'dır¹². Eserin ilk bölümü ağırlıklı olarak ikili arasındaki bir sohbeti içerir ancak bu sohbet, bir absürd tiyatro metnindeki diyalogları çağırıştırır ve haliyle diyalogların ilk okunuşta anlamlandırılması güçtür. May ve John, Ekim ayında bir akşamüstü¹³ Weatherend¹⁴'de, "nesilden nesile aktarılan değerli eşyalar" (James, 2006: 5), tablolar, diğer sanat eserleri ve nadide aksesuarlarla dolu olan yüksek-sınıf bir İngiliz kasaba evinde, sohbetten anlaşıldığı üzere daha önceki karşılaşmalarının üstünden yıllar geçtikten sonra, karşılaşılır. May bu evde büyük halasıyla birlikte yaşamaktadır. May, sanki bir müzeyi ziyaret etme amacıyla bu eve gelen pek çok misafirle ilgilenmektedir ancak John, bu kalabalık ortamın, "aklındaki teoriyi" (James, 2006: 5) güçlendirircesine, kendisine layık olmadığını düşünür. Eserin başında, okuyucuların anlamakta güçlük çekecekleri ve ne olduğunu merak edecekleri bir ifadeyle, sadece "aklındaki teori" tabiriyle bahsedilen bu düşünce, aslında John tarafından da bir bilinmezdir; teorisinin ya da inanışının adını koyamaz, tanımlayamaz, ne, nasıl ve neden olduğu gibi sorulara cevap veremez ancak yine de ne olduğunu bilemediği ve çoğu zaman "şey" diyerek bahsettiği "teori"sinin boyunduruğu altına girerek, bu "şey" in mağduru olduğuna mütemadiyen inanır. Benliğine hükmeden bu teori nedeniyle, diğer misafirleri hakir gören bir bakış açısıyla, "her zamanki gibi kalabalıkta kaybol[arak]" (James, 2006: 5), herkesten uzak durmayı tercih eder.

John'un inanışının en önemli kaynaklarından (ve kendini ötekilerden uzaklaştırmayı tercih ettiği için aynı zamanda sonuçlarından) birisi, kendini diğer insanlardan çok farklı görmesidir; kendisini farklı olarak algılaması, haliyle, diğerlerini de yanlış algılamasını doğurur. "Anlatımın merkezindeki bilincin her hangi bir nedenle çevresini yanlış algılaması o eserin *ironi* ile yüklü bir hale gelmesi sonucunu doğurur" ve bu metinde "kişi ve olaylara, yaradılışındaki bir özellik yüzünden olguları belirli bir biçimde değiştirerek algılayan bir kimsenin açısından bakılır" (Aytür, 1974: 54). John Marcher, insanlar arasındayken, çok özel ve diğerlerinden tamamen farklı birisi olduğu inancıyla, kendisini dışarıda tutması gerektiğini hissederer, çevresindekileri görmezden gelir. Bu tutumu tam da narsisistik kişilik bozukluğu belirtileri arasında gösterilen kişinin, başkalarından çok daha önemli ve hatta adeta seçkin olduğu duygusu içinde olma hali ile örtüşmektedir¹⁵. John, kendi düşünce ve hayal dünyasında, gerçekliklerden kopuk olarak yaşayan, kendisini bu durumdan kurtarmak için çabalamayan ve kendisini ait olmadığı bir sosyal ormanda yaşayan bir

¹² Maxwell Geismar "Henry James: *The Beast in the Jungle*" başlıklı makalesinde, başkarakterlerin isimlerinin sembolik olduğunu belirtir ancak bu isimlere ne gibi anlamlar yüklenebileceğini açıklamaz.

May, Mayıs ayının İngilizcesidir ve baharı, sıcaklığı, canlılığı, gençliği, yaşamı, çoğalmayı çağırıştıran bir eğretileme olarak yorumlanabilir. "Olası olmak" ya da "mümkün olmak" anlamlarına da gelen May'in İngilizce kullanımında "May be" ve "May be not" ikili karşıtlığı, Haslam'ın da değindiği gibi, May'in John'un hayatındaki konumu açısından yorumlanabilir.

John, İncil'de bahsi geçen, vahiy gelmesini bekleyen John'u çağırıştıran bir isimdir; bu kısa romandaki John da başına geleceğine inandığı "şey" i beklemektedir.

Stone'un *The Short Story: An Introduction* başlıklı kitabında belirttiği gibi, Marcher soyadı, İngilizcede "March" diye yazılan Mart ayını çağırıştırır. "Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır" atasözündeki gibi, Mart "sağı solu belli olmayan," çoğunlukla soğuk ama bazen de sıcak geçen, tutarsız bir aydır. Ayrıca, Phelan'ın belirttiği gibi, "marcher," "uygun adım yürüten kimse" anlamına gelmektedir. Bu her iki anlam da, John'un kişiliğini yansıtır; John, May'in ona olan ilgisine soğuk bakan, takıntılı düşüncelerinin ve beklentisinin baskısı altında pasifçe, öylesine yaşayan birisidir. Ayrıca, Mayıs Mart ayını takip eden aylardan birisidir ve bu eserde de John Marcher önde giden bir konumdadır çünkü May Bertram'ın kendisini gözlemlemesini ve yaşantısını takip etmesini ister; Marcher'a göre şekillenen May'dir.

¹³ Ekim ayı, yani sonbahar, kışın ve yılsonunun yaklaşmakta olduğunu belirtir. Akşamüstü ise, akşamın geleceğini, karanlığın çökeceğini çağırıştırmaktadır. Bu zaman belirteçleri, karanlığın, kasvetin ve ölümün yaklaştığını anımsatmaktadır.

¹⁴ "Mevsimsonu" diye çevrilebilecek bu mekân, burada bir şeyin olumsuz açıdan sonuçlanacağını ya da birisinin yakında öleceğini, bir düşüncenin sonuçlanacağını, bir dönemin biteceğini çağırıştıran bir eğretilemedir.

¹⁵ Semptom 1: "Kişi, kendisinin başkalarından çok daha önemli olduğu duygusu içindedir."

yaratığa benzeten birisidir. Narsistik kişilik bozukluğu belirtilerinden ilkinde göre, “kişi, kendisinin başkalarından çok daha önemli olduğu duygusu içindedir” ve böylesi bir duygu John’da baskın olarak görülmektedir. John, yalnız ve yalnızlığı tercih etmiş birisidir; yalnızlığı ve güvensizliği ruhuna işlemiştir. Büyük şehirlerde yaşayan insanların yalnızlığını anımsatan yalnızlığı aslında kendi kişisel tercihidir ama yine de hayatından memnun değildir. Narsistik kişilik bozukluğu belirtileri arasında gösterilen “kişi, kendisini çok özel, eşi benzeri olmayan birisi olduğunu düşünür” inancı, John’un tüm yaşantısını şekillendirmiştir çünkü olağandışı bir olay için seçilmiş birisi olduğunu düşündüğünden ve bunun da kaderi olduğu inancıyla yaşadığından, kendisini diğer insanlardan uzak tutar ve ömrünün büyük bir çoğunluğunu bu düşüncesinin gerçekliğini öğrenebilmek için bekleyerek geçirir¹⁶.

John evdeki onca kalabalığın içinde kendi başına gezinirken May’le yüzyüze gelir ve onunla daha önce karşılaşmış olduğunu pek net olmasa da anımsar; “ona tanıdık gelse de pek bir şey ifade etmeyen kadının yüzü, adamı biraz da hoş bir şekilde rahatsız etme[ktedir]” ve May’in yüzü, John’u “başlangıcını kaybettiği bir şeyin sonu gibi etkilem[ektedir]” ancak yine de John “kadının bıraktığı etkinin neden bu kadar yoğun olduğunu da bil[emez]” (James, 2006: 6, 7). May ise, aradan uzun bir zaman geçmiş olmasına rağmen, önceki karşılaşmalarını tüm detaylarıyla anımsamaktadır. Evdeki büyük odalardan birisinde ikisi baş başa kaldıklarında, John kafası karışmış bir şekilde geçmişteki karşılaşmalarını anımsamaya çalışır ama detayları hatırlayamaz ya da yanlış hatırlar; örneğin, daha önceki karşılaşmaları John’a göre sekiz yıl, May’e göre on yıl öncedir; ancak John övünerek “gayet iyi hatırladığını kanıtlamak için çabaladıkça aklına gelen detayları [aktarır]” (James, 2006: 8). Ancak John yanlış anımsamaktadır ve dolayısıyla May geçmişini anımsatmaya yardımcı olacak konulardan bahsederek John’la arasında bir bağlantı kurmaya ve onunla yakınlaşmaya çalışır ama John’un tutumu nedeniyle bunu başaramaz çünkü John, bir başka narsistik kişilik bozukluğu belirtisiyle uyumlu olarak, “kendini beğenmiş, ukala ve küstahça düşünür ya da davranışlarda bulunur”¹⁷. May ise John’un “doğru sandığı her şeyi yanlış aktardığını” (James, 2006: 9) söyleyerek görüşmelerini detaylarıyla anımsatmaya çalıştığında, John’un May hakkında gerçekten de hiçbir şey hatırlamadığı ortaya çıkar ve “kaçırılmış bir fırsat varmış hissiyle bakış[ırlar]” (James, 2006: 10). Aradan yıllar geçtikçe, birbirleriyle görüşmeye devam ederler ve bu zamanlarda özellikle May, John’u gözlemler, onu daha da tanımaya çalışır; John’la hatıralarını ve paylaştıklarını anımsayarak, aralarında daha özel bir ilişki olabileceğini hayal ve umut ederek, John’la samimiyet kurmaya gayret eder.

May, John’un ona yıllar önce söylemiş olduğu ve “hiçbir zaman unutamadığı” ve bu konuşmadan sonra May’in “tekrar tekrar [onu] düşünme[sine] sebep olan bir şeyi” John’un aklına getirmeye çalışır ve bu konu hakkında kimseyle konuşmadığını belirterek, sırrını onunla paylaşmış olduğuna ve bunu hafızasında sakladığına dair onu ikna etmeye çalışır (James, 2006: 11). John, konunun ne olduğunu anımsamadığını belirtir; ancak “gerçekten de unuttuğunu söylemek zorunda kalarak kazançta değil kayıpta olduğunun bilincinde[dir]” (James, 2006: 12). Her ne kadar “kadının bunu bilmesi, tuhaf bir şekilde ona tatlı gelmeye başla[sa]” da, John, May’e bu sırrını anlatabilecek kadar “güvenmiş olma[sını] garip[ser]” çünkü o hiç kimseye güvenmeyen birisidir (James, 2006: 14). May ile paylaşmış olduğu bu sırrı, aslında May’den “bir şeyler istemiş” olduğunun bir göstergesidir ve John yıllar önce nasıl böyle bir beklenti içine girdiğini kendi kendine sorgular (James, 2006: 15). Hatta May’in üstü kapalı bir şekilde, imalarla açıklamaya çalıştığı bu kişisel sırrını onunla paylaşmış olduğuna inanamayarak, neyi paylaşmış olduğunu May’e anlatır. May “[ç]ok önceden beri, nadir görülen ve tuhaf, büyük ihtimalle de muazzam ve korkunç bir şeyler için bekletildiğiniz duygusunu, içinizdeki en derin şey olarak hissettiğinizi, bu şeyin er ya da geç başınıza geleceğini, felâketi kemiklerinizde taşıdığınızı ve bunun belki de sizi boğacağını söylemiştiniz” diyerek, John’un sırrını gerçekten onunla paylaşmış olduğunu ispatlar (James, 2006: 16). John, bilincini veya kendisini tahrip edecek, hatta “[b]üyük ihtimalle tüm şuuru[n]u yok edecek, [onu] imhâ edecek; yalnız diğer taraftan büyük ihtimalle de her şeyi değiştirecek, tüm dünya[sının] tepesine düşecek ve [onu] sonuçlara götürecektir” yani yaşamına köklü bir değişiklik getirecek bir şeyin patlak vereceği beklentisindedir (James, 2006: 17). May, bu duygunun aşk olduğunu düşüncesiyle, “alaycı olmayan” bir tavırla, John’a bu beklenen duygunun, “belki de yalnızca herkese bilindik gelen âşık olma beklentisi, ya da en azından tehlikesi” olup olmadığını sorar (James, 2006: 17). Ancak John’a göre, her ne kadar ne olduğunu bil(e)mediği için anlamlandıramasa da, başına tuhaf ama doğal bir “şey” gelecektir. Olayın adını koyamaması, onu “sadece ‘şey’ olarak gör[mesi]” başlı başına bir sorundur çünkü tüm yaşantısını bu bilinmeze, bilinmeyenin gerçekleşmesi veya başına gelmesi beklentisine göre düzenler (James, 2006: 19). Daha da vahimi bu durumu tuhaf olarak nitelendirmemesidir; sürekli “şey” olarak bahsettiği durum sadece ona doğal gelmektedir. May, onun için kaygılanmasına ve anlamlandıramamanın verdiği sıkıntıya rağmen, John’a başına gelecekleri gözlemleyeceğine dair söz verir.

¹⁶ Semptom 3: “Kişi, kendisini çok özel, eşi benzeri olmayan birisi olduğunu düşünür.”

¹⁷ Semptom 9: “Kişi, kendini beğenmiş, ukala ve küstahça düşünür ya da davranışlarda bulunur.”

İkinci bölümde, okuyucular May'in büyük halasının ölümüyle ona Londra'da küçük ve "lüksü bir dereceye kadar mümkün kılan" bir ev aldirmaya yetecek kadar bir miras bırakmış olduğunu öğrenirler (James, 2006: 23). Bir ev sahibi olmaktan mutluluk duyan May, artık hem fiziksel, hem de zihinsel açıdan oturmuş, yerleşmiş bir karakterken, John, hem fiziksel hem de ruhsal açıdan oturmuş değildir; özellikle de tuhaf bir yazgı beklentisinden kaynaklanan zihnindeki bulanıklık, onun olgunlaşmış bir birey olamamasına neden olur. Her ne kadar May ile John'un buluşmaları artsa da, okuyucular ikisi arasında derinleşen bir yakınlaşma göremezler. John'a göre, görüşmelerinin tek sebebi, May'in John'un sırrını biliyor olmasıdır. Aslında John'un bu sırrı, May ona anımsatana kadar onun da bildiğini hatırlamadığından, May'in varlığıyla ya da John'un hayatına yeniden girmesiyle birlikte, tıpkı yıllar önceki karşılaşmalarında canlandığı gibi, yeniden canlanmıştır. Bu gizemli "şey"i yaratan John'dur; "[b]u küçük gizi, sakladığı yeri, toprağa kendi gömdükten sonra garip bir şekilde, uzun zaman önce unuttuğu değerli objeyi, kendi elleriyle kazıp ışığa – kendi ketumlukları ve gizliliklerinin oluşturduğu soluk günün ışığına – çıkarmıştı[r]" (James, 2006: 24). John'a göre, bu gizemli kaderini kimseyle paylaşmasına aslında gerek yoktu(r) çünkü "[a]sla birilerinin 'bilmesi' gerektiği girmemişti[r] planına ve bunun asıl sebebi bunu birilerine söyleme isteğinin içinde olmayışı[dır]" (James, 2006: 25). Bunu fark ettiği an, John, çevresindekilerle olan ilişkilerini gözden geçirerek, "hayatı boyunca bir saat için bile kararlı olamamış . . . rahatsız bir adam" olarak kendisini yalnızlığına hep hapsedmiş olduğunun bilincine varır; "[k]endini, küçük yükünü, daimi muallâkiyetini sessizce taşıyan, bu konuda dilini tutan, başkalarına ne bunu ne de bunun hayatındaki etkisini gösteren, onlardan hiç izin istemeyen ve yalnızca sorularla cevap veren, dünyadaki en ilgisiz insan olarak" düşünür (James, 2006: 26). Çelişkili bir biçimde, aynı nedenden dolayı, "açgözlü dünyada kendini insan gibi – hatta asilâne bir biçimde cömert" olarak tanımlamaktadır; ancak yine de kendince özel bulduğu durumu nedeniyle bencil olmayı tercih etmektedir (James, 2006: 26). Varlığını içselleştirdiği bu özel durumunu, yıllardır gerçekleşmesini beklediği gizemli kaderini, May dâhil hiçbir kadının paylaşmayı istemeyeceğine inanır çünkü ona göre "[i]nancı, endişesi, takıntısı, bir kadına paylaşmak için sunabileceği bir ayrıcalık değildi[r]" (James, 2006: 27). John "sırttaki kambur"u çağrıştıran bu takıntısını "ormandaki çömelmiş bir yaratık gibi bir şeyler"e benzetmektedir ve bu "[ç]ömelmiş yaratığın onu öldürmeyi mi yoksa ölmeyi mi beklediği belli değildi[r]" ancak "canavarın kaçınılmaz" olduğundan ve hiçbir kadının böylesi bir geleceği yaşamak için gönüllü olmayacağından emindir (James, 2006: 27). Yine de John'un tek arkadaşının May olduğu kesindir çünkü "tüm ışığını ondan ve ilgisinin getirdiği gerçekten – yalnızca gerçekten – alan bir sırdaş[tr]" (James, 2006: 25).

John-May ilişkisi, tutarlı, gelişen ve ilerleyen bir ilişki olmaktan çok uzaktır; daha ziyade gelgitlerle doludur çünkü John'un May'i görme biçimleri bu ilişkiyi şekillendirir. John, yakın akrabaları ya da arkadaşları olmadığından yalnızlık çeken ve bu açıdan kendisine benzeyen May'in arkadaşlığından etkilenir; John, May'i kendisine benzettiği sürece, onunla arkadaşlığa açıktır. Ancak May, imalarla bile olsa John'a kendi düşüncelerini açıkladığında, kendini "öteki" olarak John'un karşısına konumlandığında, John kendi üstünlüğünü vurgulamayı tercih ederek kendini ondan uzaklaştırır. "Kişinin düşünceleri, hayalleri büyük bir güç, eşsiz bir deha, kusursuz bir güzellik ve mükemmel olan sonsuz bir sevgi hakkındadır" şeklinde tanımlanan bir diğer narsistik kişilik bozukluğu belirtisi de John'da gözlemlenmektedir¹⁸. John, May'in "bu dünyadaki tek diğer insan" olduğuna ve dolayısıyla bu kaderiyle ilgili çok özel sırrını paylaşabileceğine inanarak ona "nadir ve tuhaf bir şey için seçilmiş olduğunu" itiraf eder (James, 2006: 4). May, John'u olduğu gibi kabul eder ve onu yargılamaz. Başkalarının anlaşılabilir sohbetlerle, aslında hepsi John'un beklediği "şey" hakkında olan pek çok görüşlerini birbirleriyle paylaşırlar. Her ne kadar birbirleriyle konuşsalar ve John kendisi için May'in yaptıklarına müteşekkir olsa da John May'e karşı hissettiklerini rahatlıkla ve özgürce ifade edemez; aralarında adeta bir bariyer vardır. Hayatında hamleler yapmaktan kaçınan, sürekli o "şey" hakkında konuşarak, düşünerek ve o "şey" in gerçekleşmesini bekleyerek, hayatın diğer getirdiklerine ve olağan akışına dair pasif bir tutum içinde bulunan John yüzünden aralarında böyle bir kopukluk vardır.

May "[b]irkaç tahtası eksik" (James, 2006: 28) olmasına rağmen John'u sevmektedir ve aslında onu izleyerek arkadaşlıklarının ilerlemesine ve böylece "kendi benliğine şekil ve renk katmasına izin ver[ir]" (James, 2006: 30). Ancak yine de, takıntı haline getirdiği inancı ve bu konudaki düşünceleri nedeniyle John, May'e evlenme teklif etmez. May'in doğum gününde, John, hem kendisine hem de May'e, "gerçekten bencil birine dönüşmediğini kanıtlanmasını sağla[mak]" ve ona büyük saygı duyduğunu belirtmek için "ödeyebileceğinden daha" pahalı bir hediye alır (James, 2006: 31). Bu hediyeyle, May'in onun için yaptıklarına karşı müteşekkir olduğunu ancak onu eşi olarak hayatına dâhil edemediği için üzgün olduğunu ima eder. John'a göre May kendinden bir parçadır; May'i bağımsız bir birey olarak göremez, May yalnızca "kendi içinde bulunan ancak [kendisi] varlığı sonucu olan bir şey gibi[dir]" (James, 2006: 32). Onun gözünde

¹⁸ Semptom 2: "Kişinin düşünceleri, hayalleri büyük bir güç, eşsiz bir deha, kusursuz bir güzellik ve mükemmel olan sonsuz bir sevgi hakkındadır."

May, onunla iç içedir ve rahatlıkla başkalarının da fark edebileceği kadar çok ilgilidir ve John karşılığını ödeyemediği bu durumun adil olup olmadığı sorgular (James, 2006: 32). May'e göre, John kendi beklentisi gerçekleşmediğinden böyle düşünmektedir ve o "şey" in gerçekleşmesi için John'u izlediğini belirtir. John, bu gizeminin ne olduğunu May'in bildiğini ama gizlediğini düşünerek, ne olduğunu açıklamasını istese de, sorgulamaktan hoşlanmadığı apaçık olan bu gizemli takıntısını kaderi olarak görerek; kaderinden başka bir seçeneğinin olmadığını, olacakları değiştiremeyeceğini ve kendisinin yüce kanun diye tanımladığı kaderine bağlı olduğunu belirtir.

John o kadar benmerkezci bir kişiliktir ki, "May'in de kendine ait bir hayatı olduğu" gerçeğini görmezden gelir; her ne kadar bunu kabullenmeye çalışsa da, kendi "gizemli" kaderini bekleyerek yaşar. Bu tutumu, narsistik kişilik bozukluğunun bir başka önemli belirtisi olan birey, "kendisini diğer kişilerin yerine koymaya, onların hissettiklerini, düşündüklerini ya da ihtiyaçlarını anlamaya ve bunlara saygı duymaya isteksizdir" belirtisiyle uyumludur¹⁹. John, "geleceğin bir dönemecinde kendisini beklediğine inandığı olağan üstü bir yazgı hayal etmenin saplantısı içinde onu seven May Bertram'ı da bencilce kendisi ile birlikte sürüklemekten kaçınmaz" (Aytür, 1974: 56). John, kendisini diğer kişilerin yerine koymaya, duygudaşlık (empati) yapmaya, onların hissettiklerini, düşündüklerini ya da ihtiyaçlarını dinlemeye, anlamaya, bunlara saygı duymaya, kabullenmeye isteksizdir. Hiçbir kadının, onun bu kader beklentisiyle kendisini hapsetmiş olmasını anlamlandıramayacağına, haliyle kabullenmeyeceğine ve sadece bu nedenle hissettiği karmaşık duygularını paylaşmayacağına inanır. "Yıllar boyunca, mütemediyen, şaşırtıcı bencilliğiyle Marcher, May'i çileden çıkarıncasına görmezden gel[ir]" (Harris, 1981: 148). Dolayısıyla, sevme sebepleri belirsiz de olsa ve böylesi bir bencillik sevilecek bir şey olmasa da, açıkça onu seven May'e hiçbir zaman evlenme teklif etmez. May'le olan ilişkisinin arkadaşlıktan öte olduğunu algılayamaması, John'ın aşağılık kompleksi, iletişim sorunları ya da suçluluk hissi gibi sınırlamalardan kendini kurtaramadan, hayatı olduğu gibi yaşayamadığını gösterir. Aslında John "yaşamayı, sevmeyi, acı çekmeyi becerememiş değildir; geleceğe takıntılı bilinciyle, yaşamış, sevmiş, acı çekmiş olduğunu ve bunları nefes aldığı sürece yaşayacağını algılamayı becerememiştir" (Harris, 1981: 12). Kısacası, John kendi kurguladığı yazgıyı çektiğinin bilincine varamamaktadır. Hatta May onu; kendi kendine yarattığı bu kaderini zaten çoktan beridir çekmekte olduğu konusunda uyardığında bile farkına varamaz. May şöyle der: "Senin başına geldi. . . . Görevini tamamladı. Seni tamamen kendine bağladı" (James, 2006: 24). May bunu John'un yüzüne vurduğunda John duraksar ve "[t]amamen benim haberim olmadan mı?" diye meraklanarak sorar ve May cevaplar: "[t]amamen senin haberin olmadan" (James, 2006: 24).

Üçüncü bölümde, okuyucular May'in kanında bir hastalık olduğunu öğrenirler; May'in kanında "önemli bir bozukluk" (James, 2006: 43) vardır. Bu sırada, John ise sıradışı bir felaket için seçilmiş olduğu düşüncesini kafasından atamamaktadır. Bu hiç adlandırılmayan unsur, John için itekleyici bir düşünce haline gelerek, onun çevresine daha da ilgisiz ve uzak kalmasına ve aşkını ifade edememesine neden olur. John, bu hastalığı öğrenmeden önce, May'i "[o'] felaket olmayan bir felaketle", yani kendi başına geleceği beklentisiyle yaşadığı felaket dışında, bir başka felaket nedeniyle kaybedeceğini hissetmeye başlar (James, 2006: 43). May'in rahatsızlığını öğrendiğinde, "[h]emen durumu daha kötüleştirecek şeyleri, felaketleri ve hepsinin üstünde, kadının içinde bulunduğu tehlikenin kendi sıkıntısını oluşturacak tehdit olduğunu düşünmeye baş[lar]" (James, 2006: 43). John o kadar bencilidir ki, May'in, başına gelecek o "şey" in ne olduğunu bilemeden, bu çok önemli "gerçekliği" öğrenmeden ölebileceğini düşünür (James, 2006: 43) ve "kadına acımasına en çok sebep olan şey" (James, 2006: 44) bu düşüncesidir; kadının ölüm döşeginde olması değil de kendi beklentisinin gerçekleştiğini ya da ne olduğunu göremeden ölecek olmasıdır.

Dördüncü bölümde, May ölüm döşegindedir. Mevsim ilkbahar başlangıcıdır ama evine neredeyse hapsolmuş May için adeta sonbahardır. Evi bakımlıdır ancak "sanki ellerini kavuşturup başka yapacağı hiçbir şey olmadan oturabilmesi için her şey toparlanmış, tıklmış, kaldırılmış gibi[dir]" (James, 2006: 50). Şöminenin yanmadığı, solgun ve eskimiş eşyalarla dolu evin kendisine benzediğini ve her şeyin tıpkı May gibi ne kadar yaralanmış ve yıpranmış olduğunu söylemek mümkündür. John'un takıntısı ise, artık bir kuruntuya dönüşmüştür. May'i evinde ziyarete gittiğinde, her zaman olduğu gibi yine bu takıntısından söz açılır ve John "[h]ayatımı korkunç şeyler düşünmekten başka hiçbir şey yapmadan geçirmişim gibi geliyor" (James, 2006: 51) der. John, bir türlü dillendiremediği bu "şey" in ne olduğunu bilseydi, onunla yüzleşebileceğini düşündüğünü ekler (James, 2006: 53); oysaki John onunla yüzleşebilecek kadar güçlü bir karakter değildir ve bu düşüncesinde de kendini olduğundan ne kadar farklı algılayan, yorumlayan ve üstün gören birisi olduğunu belirtmek mümkündür. Bu korkunç şeylerin pek çoğundan aslında daha önce bahsetmiştir ama yine de anlatmadığı korkunç şeyler olduğunu ekler. Beklediği "şey" i, onu pusuda bekleyen bir yaratık şeklinde düşlemektedir. John kaderini sabırsızlıkla beklerken aynı zamanda ondan

¹⁹ Semptom 7: "Kişi, kendisini diğer kişilerin yerine koymaya, onların hissettiklerini, düşündüklerini ya da ihtiyaçlarını anlamaya ve bunlara saygı duymaya isteksizdir."

delicesine korkmaktadır, korkusu o “şeyin” ne olduğunu bilmekten değil bilmemekten kaynaklanmaktadır (James, 2006: 54). Her ne kadar o “şey” hakkında May’le sürekli konuşmalar da, yine de, hiçbir kadının bu koşullar altında onunla hayatını paylaşamayacağı inancını da inatla sürdürmektedir.

Beşinci bölüm, John’un May’in evine onu ziyarete gitmesiyle başlar. May rahatsızlığı nedeniyle onunla görüşemeyecek durumdadır ve John “[u]zun dostlukları boyunca böyle bir şey ilk defa gerçekleştiği için yenilmiş ve sinirli, neredeyse kızgın—ya da alışkanlıklarının bu şekilde bozulmasından ötürü onun başlangıcının geldiğini hissederek” oradan ayrılır (James, 2006: 59). Bir süre sonra yeniden görüşebildiklerinde, May, John’a yıllardır beklediği şeyin aslında çoktan gerçekleşmiş olduğunu, bunun “[f]arkında olmayışın[in] garipliğin içindeki gariplik” olduğunu belirtir ama onun bu “şey”in çoktan gerçekleşmiş olduğunu, John’a dokunduğunu, “[i]şini yap[tığını], [onu] kendinin kıldı[ğını],” yani John’un yaşamını o “şey”in esareti altında geçirmiş olduğunu, ancak onun bunu algılayamadığını ima eder (James, 2006: 62). Artık “ağır hasta olan May, [John’u] korkunç yazgısından kurtarabilecek tek şeyin herhangi bir insan gibi sevmek ve acı çekmek olduğunu anlatmak isteyen bir hareketle yerinden kalkıp onun karşısında durduğu zaman bile [John] her ikisinin bütün ömrünü alan bekleyişten kurtulamaz” (Aytür, 1974: 57). May’e göre, John “hislerini kanık[samakta]” (James, 2006: 65) ve algılayamamaktadır çünkü “sevdiği adama kendi dışındaki bir insanı görmesi ve anlaması için son bir olanak” (Aytür, 1974: 57) vermeye ve böylelikle her ikisinin de hayatlarını kurtarmaya gayret eden May’in tam olarak ne demek istediğini anlayamamaktadır. May, bu konuşmadan kısa bir süre sonra ölür ve John, her ne kadar etkileşimine kapalı olsa da, yine de konuşabildiği ve hayatının merkezindeki o “şey”i paylaşabildiği tek arkadaşını kaybeder ve “sonsuz dek ayrıl[ırlar]” (James, 2006: 67). Cenaze töreni sırasında, May’in tanıdıkları, John’un May için neler ifade ettiğini bilmediklerinden, ona özel davranmazlar; John, “kendisine sanki orada bin kişi daha varmış gibi davranıldığını” hissederek, “o andan sonra May Bartram’ın ona gösterdiği ilgiden olabildiğince az fayda görebileceği gerçeğiyle yüz yüze kal[ır]” (James, 2006: 67). Hissettiği sadece yalnızlık değildir; “kendini anlayamadığı bir sebepten ötürü—bilerek geride bırakılan adamın farklılığı, asaleti ve hiçbir şey olmasa uygunluğu tarafından başıboş bırakılmış hisse[der] aynı zamanda” (James, 2006: 68). Üstelik ormanın boş kaldığını, yaratığın kaçtığını da hissetmektedir. “Gerçek, zavallı Marcher’ın, hiçbir yaşamın olmadığı, hiçbir soluğun duyulmadığı, olası birinden kötü gözlerin parıldamadığı ezilmiş çimenlerin arasında, Yaratık’ı arar gibi fakat onu hep gözden kaçırarak güçlkle yürüdüğü[dür]” (James, 2006: 69). Oysa John bu gerçeği fark edememektedir. Dik katli okuyucuların gözlerinden kaçmayacağı üzere, “Yaratık” (kelimesinin ilk harfi büyük harfle yazılarak) özel isim olarak kullanılmış, öznelendirilmiş ve kişileştirilmiştir. John yalnızlık, çaresizlik ve güvensizlik hissederek, Londra’dan uzaklaşmak ister; “[d]ünyanın bu tarafında öğrenebileceği daha az şey olmadığına göre, diğer yarısında daha fazlası olabirmiş gibi gel[erek]” uzun bir yolculuğa çıkmayı hedefler. Şehirden ayrılmadan önce, aslında “tekrar veda etmek için” May’in mezarını ziyaret eder; fakat mezarın başına geldiğinde, May’in bildiği halde söylemediğine inandığı o “şey”i, gizli kaderini görebilme umuduyla öylece bakakalır (James, 2006: 70).

Altıncı bölümde, okuyucular John’un Asya’nın iç taraflarında seyahat ettiğini ve buralardaki dini, ruhâni ya da tarihsel önem taşıyan yerleri ziyaret ettiğini ancak bundan da tatmin olmadığını ve iç huzura kavuşamadığını öğrenirler çünkü sahip olduğu felaket her şeyin üstündedir, hatta “onun bildiklerini bilen bir adam için gözüne gelen dünya kaba ve nafile[dir]” (James, 2006: 73). Asya’da gördüğü “romantik manzaralar, eşsiz kutsallıklar,” Tanrıların tapınakları, kral mezarları, Firavunların geçmiş zaferlerinin kanıtları onu etkilemez çünkü “[o]nca yıl içinde bulunduğu ruh hâli, düşüncelerinde, renk veren ve sadeleştiren, Doğu ateşinin yanında aşırı ucuz ve cansız kaldığı bir ışık olarak par[lamaktadır]” (James, 2006: 73). Tüm bu gördüğü eşsiz yerler “[b]aşkaları için gerçekten de harika[dır] fakat kendine göre harika olan kendi[sidir]” (James, 2006: 74). John’un narsistik kişilik bozukluğundan muzdarip olduğunu gösteren bir başka ve belki de en önemli düşüncesi, dokuz maddenin hepsiyle ilişkilendirilebilecek bu kısa alıntıda apaçık ortadadır.

John bunca yıldır yaşamını baltalamış olduğunu fark edemediği “şey”in düşüncesini aklından çıkarmadan yaşamına devam etmekte; hatta kimliğini onunla şekillendirmektedir. Seyahat, genellikle kendini keşfetme, potansiyelini algılama, benliğini bulma gibi kimlik üzerinde olumlu değişimler yaratan bir süreç olmasına rağmen, John’un bu seyahati de onun gerçekleri görmesine yardımcı olmaz ve herhangi bir değişim geçirmeden, “her zamanki John” olarak Londra’ya döner. John’un Asya’ya yaptığı seyahatin sadece dış dünyaya yapılmış fiziksel bir yolculuk olarak değil, aynı zamanda benliğin özgürleşmesi ve yeniden tasarlanması amacıyla ruhsal ve düşünsel bir arayış olarak da yorumlanması gerekir. Bu seyahat boyunca, kişisel takıntısını düşünerek, kendisini May’in ölümüne duyduğu kederden ve çektiği yalnızlıktan korumaya çalışmıştır. Ancak yine de hem bu seyahati hem de May’in mezarına yaptığı ziyaret işe yaramaz, yani yıllardır farkına varamadığı gerçekliği algılamasını sağlamaz.

Ölümünden yaklaşık bir yıl sonra, John, May’in mezarını tekrar ziyaret eder. May’in mezarından az ötede, bakışlarından kaybettiği sevgilisi için duyduğu sevgi belli olan orta yaşlı bir erkek yas tutmaktadır.

Sevgilisini kaybetmenin acısını çektiği ve bu kaybın yarattığı tahribat apaçık belli olan bu adam John'u çok etkiler; hayatında ilk defa bir başkasının duyguları dikkatini çeker; "canlanmış, irkılmış, şaşkınlığa uğramış . . . [ve] kıskanmış" olarak onu izler (James, 2006: 77). O acılı adamı izlerken kendi kendine: "Kaybıyla onu bu kadar kanatmasına rağmen yine de yaşatan şey neydi?" diye sorar ve cevabının kendinde olmayan ancak "tatsız sonunun kanıtı" olan, yıllarca beklediği o olağanüstü "şey" olduğunun farkına varır (James, 2006: 78). Sadece mezarlık ziyaretinde başka bir erkeğin çektiği kederi gördüğünde kaderinin ne olduğunu sorgular; o kişinin nasıl acı çektiğini kıskanması sonucunda²⁰ kaybettiklerini algılar. Hissettiği kıskançlık duygusu da narsisistik kişilik bozukluğunda görülen bir duygudur. "Kişi, çoğu zaman diğer kişileri kıskanır" ve John bu kıskançlık hissi sayesinde, yalnızca o erkeğin ne kaybettiğini algılamaktan öte, kendisinin sevgiliye duyulan tutkuyu kaybetmiş olduğunu algılar: "Hiçbir tutku ona dokunmamıştı; tutku bu demektir. Hayatta kalmış, dolanmış zayıf düşmüştü fakat onun derin yarası neredeydi? . . . Ona verilen kader yerine intikamla karşılaşmıştı. . . . Nadir darbe bu[dur]" (James, 2006: 78-79). Bu algılama anında, John, May'e olan tutkusunun yanı sıra, hayatının karmaşasını ve May'in bu "şey" in ne olduğunu "bir bakışta" algılamış olduğunu düşünür (James, 2006: 79). Böylece yaşamını balta girmemiş bir ormana benzeterek, kendisini de bu "ormandaki yaratık" olarak tanımlar²¹. "[John] Marcher'a göre, yaratık, bir sene önce, May'in ona sunduğu aşkı algılayamadığı ve karşılıksız bıraktığı zaman ortaya çıkmıştır" (Harris, 1981: 147). Gözleri karararak ilişkilerini dehşetle düşünür ve mezarın başında, sanrı görerek, hayatının en ağır yargılamasını yapar:

Adam hayatını dıştan görmüş, içini öğrenememişti. . . . artık aydınlık başladığından, tepeye kadar ışık saçılıyordu ve orada durup baktığı şey, hayatının sesli boşluğuydu. Acı içinde baktı ve nefesini tuttu; kederle döndü ve döndüğünde karşısında, hikâyesinin açık sayfası, her zamankinden daha yaralayıcı bir hâlde duruyordu. . . . Bu korkunç bir düşünceydi, tüm geçmişinin cevabıydı, . . . Her şey bir anda olmuş, ortaya çıkmış, açıklanmış, gark etmişti. Hepsinden öte, aziz tuttuğu körlük karşısında onu aptal gibi bırakmıştı. Ona verilen kader yerine intikamla karşılaşmıştı; . . . yeryüzünde başına hiçbir şey gelmeyen bir adam. Nadir darbe buydu, . . . Söylediğimiz gibi onu dehşet içinde görmüştü parçalar otururken. Yani adam bunları göremezken kadın görmüştü ve bu sayede şu an onu gerçeğe götürebiliyordu. Onca zaman beklediği ve bu bekleyişin başı başına adamın payı olduğu şey, canlı ve gaddar gerçekti. . . . adam kadını hiç düşünmemişti . . . Yaratık gerçekten de pusuya yatmıştı ve Yaratık, şu an çıkmıştı. . . . Korkusunun haklı olduğunu göstermiş, kaderinin getirisini yaşamıştı. . . . Bu korku dolu uyanış... Bu bilgiydi; . . . En azından geç kalmış bu acı şeyde, hayatın tadı vardı. . . . Sanki korkunç bir şekilde, zalim görüntüsü altında, aslında yapılması planlanan ve yapılan şeyi görmüştü. Hayatının Ormanı'nu, saklanan Yaratık'ı görmüştü. Baktığında, rüzgârla beraber, üzerine atlamak üzere o büyük ve korkunç şeyin kalkışını gördü. Gözleri karardı; yakınlaşmıştı. Vehmiyle onu görmezden gelmek için içgüdüsel olarak dönüp kendini yüzüstü mezara doğru attı. (James, 2006: 80).

Bu yargılama süreci, John'un aydınlanmasını, bilincindeki değişimi ve karakterinin dönüşümünü gösterir. John kendi kendisini ötekileştirdiğinden, hayatına dair en doğru değerlendirmeleri yapabilmıştır. Yıllarca hayatını uzaktan takip etmesi için May'e izin verdiğini, buna teşvik ettiğini, hatta zorladığını ve her ne kadar sevgisine karşılık vermemiş olsa bile, bilinçaltında ondan koruma beklediğini algılayarak, hızla May'in mezarının üstüne yüzüstü yatması, reddettiği "şey" ile bütünleşme çabası olarak okunabilir. Eğer May'in aşkına karşılık vermiş olsaydı, kaderinden kurtulmuş olacaktı; "[ç]ıkış yolu onu sevmek olurdu, o zaman, o zaman adam yaşayabilirdi" (James, 2006: 79). John'un bu aydınlanma ve uyanış anı yine de yetersiz kalarak olumsuzluk içerir çünkü başına gelmiş olanları anlamış ve hatalarından ders çıkarmış birisi olarak kimliğini yeniden yapılandırıp yaşamaya başlamak ve hayatının geri kalanına sıkı sıkı tutunmak yerine, hayatının çoktan geçmiş bitmiş olduğunu düşünerek kendini mezara atarak adeta ölmeye yatar.

Bu kısa romanın karşıt karakteri, John'un karmaşık benliği ve sanrısıdır. Hem hayatının ellerinden kayıp gittiğini hem de olası (ya da sadece May cephesinde yaşatılan) bir aşk ilişkisini anlamayı becerememiştir. May'in de vurguladığı gibi, sevme ya da genel olarak iletişim kurma konularında başarılı değildir. Aralarındaki ilişki, John'un kendisini üstün görmesini pohpohlayan, bunu daha da yayan, genişleten, besleyen ve dolayısıyla beklediği trajik kaderinin aslında yaşanmakta olduğu bir ilişkiye dönüşür (Geismar, 1963: 37). Aralarındaki kopukluğa rağmen tek ve en yakın arkadaşı olan May'i kaybettiğinde, John kendisini çok daha güvencesiz hisseder ve hayatında, kaderinin de bir karşıt karaktermiş gibi rol aldığını

²⁰ Semptom 8: "Kişi, çoğu zaman diğer kişileri kıskanır."

²¹ Bu eserdeki "ormandaki yaratık" benzetmesi hakkında pek çok çalışma vardır; birkaç örnek için bkz: Francis E. Crowley (1975). "Henry James' *The Beast in the Jungle* and *The Ambassadors*," *Psychoanalytic Review*, Spring, 75 (62), pp. 161; Peter J. Conn (1970). "Seeing and Blindness in 'The Beast in the Jungle,'" *Studies in Short Fiction*, Summer, 70 (7) pp. 475.

görür. Kısa romanın sonlarına doğru, hiçbir zaman May'i sevmesi gerektiği gibi sevemediğini fark eder. May onu sevmiştir, ona ilgi ve yakınlık göstermiştir fakat John "kendi varlığına sorgusuz sualsiz inanarak May'e bağımlı" (Harris, 1981: 152) olarak vermesi gereken karşılığı vermemiştir çünkü ötekiyi görmezden gelerek, tam da narsisistik kişilik bozukluğu olanların yaptığı gibi, çevresinden çok fazla ve sonsuz ilgi bekler²². May'in ölümünden sonra bilinçli ya da farkında olarak yas tutmayı da gerçekleştirememiştir. Cenaze töreninde bile, May üzerinden kendisine pay çıkarma beklentisi içindedir; çünkü narsisistik kişilik bozukluğu olan kişiler kendilerine özel tutum ve alaka gösterilmesini isterler²³. Dolayısıyla, John, kendisine özel başsağlığı dileklerinin sunulması beklentisi içindedir; ne var ki törene katılanlar tarafından ayrıcalıklı bir muamele görmeyince rahatsız olur. Tüm bunlar John'un hayatta ne kadar başarısız olduğunu göstermektedir. Yalnızca May'i kaybettikten bir süre sonra May'in onun bilincine yerleşmiş olduğunu, aslında kendisinin bir parçası olduğunu algılar. Kendisini ormandaki yaratık olarak yorumladığında, May'in mezarına kapaklanır çünkü kendisi hakkındaki gerçekliği öğrenebilmek için hâlâ ondan destek görmeyi beklemektedir. John, May'le olan ilişkisinde, her zaman, hatta May ölmüşken bile, kendi çıkarlarını düşünerek hareket eder ve kendi hedeflerine ulaşabilmek için, bir aşk ilişkisi yaşama beklentisi, zaafı ve hayal kırıklığıyla ömrünü geçirmiş olan May'den yararlanmak ister. Narsisistik kişilik bozukluğu olanlarda gözlemlenen kişinin ötekilerle olan ilişkilerinde menfaatçi davranması John'un bu tutumunda belirgindir²⁴. Ancak ve ancak kısa romanın sonlarına doğru, May olmadan ormandaki yaratık, May'le birlikten ise toplumda bir birey olduğunu algılar.

Sonuç

Kimlik, her toplumda tartışılan önemli bir kavramdır. Kimlikle ilgili çalışmalar, Amerikan çalışmalarında da büyük bir yer tutar çünkü bu kavram ile "Amerikan toplumunda ırk, din, ulusal müktesebat ya da diğer bazı kültürel işaretlerle ötekilerden ayrılan özel bir gruba ait olma bilinci arasında durumun doğası gereği yakın bir bağlantı vardır" (Gleason, 2014: 49). Dolayısıyla, Amerikan karakter çalışmaları, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi ele alarak, "bireylerin kişilik, karakter ya da 'kimlik'lerinin, üyesi oldukları kültür tarafından nasıl ve ne ölçüde biçimlendirildiği sorununu" araştırmaktadır (Gleason, 2014: 43). Bu bağlamda, her ne kadar "[b]aşkaları tarafından olanak tanınmasıyla mümkün olmasına karşın, kişisel kimlik bireysel bir başarının ürünüdür (Parekh, 2014: 56); yani, bireyin kimliği, bireyin ötekilerle kurduğu ilişkilere göre tanımlanmakta ve incelenmektedir. "Batı'nın hiyerarşik dilinde yabancı, ötekiliği, farklılık alanını ve korkularımızla kaygılarımızın yöneldiği nesneyi simgeler" (Rutherford, 1998: 8). Bu nedenlerle, ben ve öteki ilişkisi, psikolojik, sosyal ve toplumsal yapı, ahlak ve siyaset felsefesi gibi açılardan tartışılmaktadır. Ben ve öteki ilişkisi, kimliğin oluşumunda esas olmasına rağmen, bireyler giderek öteki ile sağlıklı ilişkiler kuramamaktadır. Endüstrileşmenin, teknolojik gelişmelerin ve bireyselleşmenin öne çıkarıldığı sözde çağdaş toplumlarında, bireyler bir yandan kendilerini giderek daha da huzursuz ve mutsuz hissetmekte, diğer yandan da benmerkezci kişilik özellikleri sergilemektedir. Ayrıca, özellikle 1980'lerden itibaren çok rağbet gösterilen kişisel gelişim kitapları, kendini beğenme duygusunu abartarak ve hayattan istenilen her şeyin elde edilebileceği fikrini güçlendirerek, benmerkezciliğin daha da yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, narsisistik kişilik bozukluğu yaygın olarak gözlenmekte, bu durum sadece kişisel bir sorun olarak algılanmamakta, var olan toplumsal ilişkiler ve sosyal yapılanma göz önüne alınarak incelenmektedir.

Henry James ve eserleri denilince akla ilk gelen, onun pek çok edebi eserine konu olan Avrupa-Amerika karşıtlığı ve çatışmasıdır. Ancak *Ormandaki Yaratık* için bu çatışma üzerine kuruludur demek yanlış olacaktır çünkü bireyin kimliğinin oluşması, tanımlanması, olgunlaşması, farkındalık kazanması, arkadaşlık ya da aşk ilişkilerinde psikolojik, sosyolojik ve felsefi unsurları tartışan bu kısa roman çok daha evrenseldir. Roman türüne James'in katmış olduğu söylenen yenilik, romanlarındaki diyalogların "usta yerleştirilmiş bir film kamerası gibi, dünyayı algılayan bilincin algılama sürecini 'dolaysız olarak' (roman kişinin açısından) göstermesidir. Bu bilinç aynı zamanda zorunlu olarak kendine dönüktür, kendi algılayışını algılar" (Özdemir, 2009: 125). Bu bağlamda, *Ormandaki Yaratık* adlı bu kısa romanda, John Marcher'in kişisel yapılanma sürecinde nasıl ve neden başarısız olduğu, kendini aşırı beğenmesi, bencilliği, ötekiyle yani sonsuz bir sadakatle onun yanında duran May Bertram'la ol(amay)an ilişkisi yoluyla betimlenmiştir. Bu çatışma, John'un kişilik bozukluğunun narsisistik kişilik bozukluğu olduğunu belirterek, hastalığın belirtileriyle, bu başkarakterin sergilediği özellikleri örtüştürerek detaylı bir okuma yapmıştır. John, bencil ve çıkarıcı tutumu nedeniyle, bunun May'i nasıl etkileyebileceğini hiç düşünmeden, umarsızca onu sömürmüştür; eş zamanlı olarak kendi hayatını da sömürmüş olduğunu acı bir şekilde ve çok geç fark

²² Semptom 4: "Kişi, çevresinden çok fazla ve sürekli ilgi bekler."

²³ Semptom 5: "Kişi, şahsına özel uygulamalar, muameleler görmek ister."

²⁴ Semptom 6: "Kişi, diğer insanlarla olan karşılıklı ilişkilerinde kendi çıkarlarını düşünerek hareket eder ve kendi hedeflerine ulaşabilmek için başkalarından ve onların zaaflarından yararlanmak ister."

etmiştir. Kimlik, “[k]işinin kendi yaşamını planlamasını ve yapılandırmasını, yaşamına yön vermesini ve kişinin, başkalarının beklentilerinin ürünü, iç ve dış kaynakların oyuncağı olmaktan ibaret olmamasını sağlar” (Parekh, 2014: 59). Sağlıklı bir karaktere sahip olamayan John, “tutsağı bulunduğu saplantı nedeni ile,” “ne olduğu belirsiz bir hayal uğruna May’in aşkının ona verebileceği gerçek yaşantıyı kaçırdığını” ancak kısa romanın sonunda algılayabilirken, okuyucular “olaylara hiçbir zaman başka bir kimsenin açısından bakmadığı halde” ikisinin “uzun arkadaşlığı sırasında [John’un] gözünden kaçan bir çok şeyi görmüştür” (Aytür, 1974: 56).

Henry James’in bu kısa romanı yazmış olduğu dönemde, narsisistik kişilik bozukluğu tanımlaması henüz yapılmamıştır ve bu bozukluktan muzdarip hastaların özellikleri ya da nasıl tedavi edilebilecekleri açıkça belirtilmemiştir; ancak günümüzde, James’in yarattığı “Yaratık” ya da John adlı karakterde, narsisistik kişilik bozukluğunun, Amerikan Psikiyatri Derneğinin *Akıl Hastalıkları Tanım ve Semptomları El Kitabı*’nda dokuz maddeyle ifade edilen özelliklerinin tümünü taşıdığını gözlemlemek ilgi çekicidir. Bu çalışmada, olay örgüsü takip edilerek yapılmış yorumlar ve tespitler, ilerleyen yıllara rağmen, John’un narsisistik kişilik bozukluğunun nasıl daha da belirgin hale geldiğini ve hayatını nasıl yaraladığını daha açık gösterebilmek içindir. Bağımsız iki disiplin olan edebiyat ve psikolojinin, disiplinlerarası çalışmalar yoluyla birbirlerini besleyen veya bütünleştiren ya da birbirlerine destek olan disiplinler olduğunu söylemek elbette mümkündür. Dolayısıyla, her ne kadar kurmaca bir karakterin incelenmesi örnekleme olsa da, edebiyatın özünün, tıpkı psikolojinin özünün de olduğu gibi, insanı anlamak olduğundan, öznel yorumlarla harmanlanmış disiplinlerarası okumalar yapılabileceğini belirtmek olasıdır.

KAYNAKÇA

- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-IV*. 4th ed. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- AYTÜR, Necla (1974). *Amerikan Romanında Gerçekçilik (1870 - 1900)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- BAKHTIN, Mikhail Mikhailovich (1981). *The Dialogic Imagination*. Çev. Carly Emerson ve Michael Holquist. Der. Michael Holquist. Austin: U of Texas.
- BYERS, Jr., John R. (1976). “Alice Staverton’s Redemption of Spencer Brydon in James’ ‘The Jolly Corner.’” *South Atlantic Bulletin*, S. 4:2, s. 90-99.
- CALHOUN, Craig (2014). “Kimlik ve Tanınma Politikası.” Çev. Fatma Büşra Helvacıoğlu ve Özlem İlyas. *Kimlik Politikaları: Tanınma, Özdeşlik ve Farklılık*. Der. Fırat Mollaer. İstanbul: Doğu Batı, s. 132-179.
- CONN, Peter J. (1970). “Seeing and Blindness in ‘The Beast in the Jungle.’” *Studies in Short Fiction*, S. 7, s. 472-475.
- CROWLEY, Francis E. (1975). “Henry James’ *The Beast in the Jungle* and *The Ambassadors*.” *Psychoanalytic Review*, S. 62, s. 153-163.
- EDEL, Leon, der. (1956). “Introduction”. *Selected Letters of Henry James*. London: Rupert Hart Davis. s. 11-26.
- FREUD, Sigmund (1998). *Ruhçözümlemesine Giriş Konferansları*. Dr. Emre Kapkın ve Aysen Kapkın (Çev.). İstanbul: Payel.
- GEISMAR, Maxwell (1963). “Henry James: *The Beast in the Jungle*.” *Nineteenth-Century Fiction*, S. 18, s. 35-42.
- GLEASON, Phillip (2014). “Kimliği Tanımlamak: Semantik Bir Tarih.” Çev. Fırat Mollaer. *Kimlik Politikaları: Tanınma, Özdeşlik ve Farklılık*. Der. Fırat Mollaer. İstanbul: Doğu Batı, s. 21-52.
- GOODHEART, Eugene (2003). “What May Knew in *The Beast in the Jungle*.” *Sewanee Review*, S: 111 (1), s. 116-128.
- GRIMAL, Pierre (2005). *Yunan Mitolojisi*. Nihan Özyıldırım (Çev.). Ankara: Dost.
- HAMILTON, Edith (1994). *Mitolojya*. Ülku Tamer (Çev.). İstanbul: Varlık.
- HARRIS, Janice H. (1981). “Bushes, Bears, and *The Beast in the Jungle*.” *Studies in Short Fiction*, S: 18 (2), s. 147-156.
- HASLAM, Sara (2000). “A Question of Knowledge: James, Ford, ‘The Beast in the Jungle,’ and A Call.” *The Henry James Review*, S. 21 (1), s. 72-82.
- JAMES, Henry (2006). *Ormandaki Yaratık*. Aslı Sena Özarpacı (Çev.). İstanbul: Altın Bilek.
- KERNBERG, Otto (1999). *Sınır Durunlar ve Patolojik Narsisizm*. Mustafa Atakay (Çev.). İstanbul: Metis (Ötekini Dinlemek).
- KILIÇBAY, Mehmet Ali (2000). “Negatif Kimlik ya da Ötekinin Zıddı Olarak Ben.” *Karizma*, S. 3, s. 77-79.
- - - (2003). “Kimlikler Okyanusu.” *Doğu Batı*, S. 23, s. 155-159.
- KOCABIYIK, Ergun (2009). *Aynadaki Narkissos: Herşey ve Hiçbirşey Olarak Yüz*. İstanbul: Boğaziçi.
- KOHUT, Heinz (1998). *Kendiliğin Çözümlemesi: Narsisistik Kişilik Bozukluklarının Psikanalitik Tedavisine Sistemli Bir Yaklaşım*. Cem Atbaşoğlu, Banu Büyükkal, Cüneyt İşcan (Çev.). İstanbul: Metis (Ötekini Dinlemek).
- LINDHOLT, Paul J. (1988). “Pragmatism and *The Beast in the Jungle*.” *Studies in Short Fiction*, S. 25 (3), s. 275-284.
- LUCKE, Jessie Ryon (1953). “The Inception of *The Beast in the Jungle*.” *New England Quarterly*, S. 26, s. 108-14.
- MASTERSON, James F. Der. (2008). *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları: Klinik Bir Bütünleştirme*. Habibe Şentürk (Çev.). İstanbul: Litera.
- - - (2006). *Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları: Bir Bütüncül Gelişimsel Yaklaşım*. Berat Açıl (Çev.). İstanbul: Litera.
- MAYS, Milton A. (1968). “Henry James, or, The Beast in the Palace of Art.” *American Literature*, S. 39 (4), s. 467-487.
- METZCHER-SMITH, Marilyn K. (1995). “James’s *The Beast in the Jungle*”. *Explicator*, S. 53 (3), s. 147-150.
- NANCE, William (1976). “*The Beast in the Jungle*: Two Versions of Oedipus.” *Studies in Short Fiction*, S. 13 (4), s. 433-440.
- ÖKTEM, Niyazi (2000). “Başkalarının ‘Ben’i.” *Karizma*, S. 3, s. 27-29.
- ÖZDEMİR, Erinc. (2009). “Henrik İbsen’in Modernizmi.” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 49 (1), s. 119-143.
- PAREKH, Bhikhu (2014). “Kimliğin Mantığı.” Çev. Suat Aksoy. *Kimlik Politikaları: Tanınma, Özdeşlik ve Farklılık*. Der. Fırat Mollaer. İstanbul: Doğu Batı, s. 53-76.
- PHELAN, James. (1988). “Character in Fictional Narrative: The Case of John Marcher.” *The Henry James Review*, 9 (2), s. 105-113.
- RUTHERFORD, Jonathan. (1998). “Yuva Denilen Yer: Kimlik ve Farklılığın Kültürel Politikaları.” Çev. İrem Sağlamer. *Kimlik: Topluluk / Kültür / Farklılık*. İstanbul: Sarmal, s. 7-29.

- SHAPLAND, Elizabeth. (1987). "Duration and Frequency: Prominent Aspects of Time in Henry James' *The Beast in the Jungle*." *Papers on Language and Literature*. 17 (1), s. 33-49.
- STONE, Edward. (1954). "James's 'Jungle': The Seasons." *U of Kansas City Review*, 21, s. 142-144.
- STONE, Wilfred ve diğ er der. (1976). *The Short Story: An Introduction*. New York: McGraw Hill Book Company, s. 178.
- TALU, Umur. (2000). " 'Öteki' nin Medyada Yeniden Üretimi." *Karizma*, 3, s. 7-10.
- TAYLOR, Charles. (1992). "The Politics of Recognition." Ed. Amy Gutmann. *Multiculturalism and "the Politics of Recognition"*. Princeton: Princeton UP.
- - - . (2005). "Tanınma Politikası." *Çokkültürlülük: Tanınma Politikası*. Çev. Yurdanur Salman, haz: Amy Gutman. İstanbul: YKY.
- - - . (2006). *Modern Toplumsal Tahayyüller*. İstanbul: Metis.
- - - . (2011). *Modernliğin Sıkıntısı*. İstanbul: Ayrıntı.
- TOK, Nafiz. (2003). *Kültür, Kimlik ve Siyaset: Kültüre İlişkin Meseleler İçin Kimlik Temelli Bir Yaklaşım*. İstanbul: Ayrıntı.
- TREMPER, Ellen. (1976). "Henry James's Altering Ego: An Examination of His Psychological Double in Three Tales." *Texas Quarterly*, 19, s. 59-75.
- WEIR, Allison. (2014). "Taylor ve Foucault Arasında Modern Kimlikler." Çev. Özlem Avcı ve Fırat Mollaer. *Kimlik Politikaları: Tanınma, Özdeşlik ve Farklılık*. Der. Fırat Mollaer. İstanbul: Doğu Batı, s. 105-131.